

SZEGED az irodalomban

Irja: PÉTER LÁSZLÓ

S itt írja azt a másikat is, amelyet egyik próza munkájába, Utinaplójába illeszt bele:

Az utcán sápatag diákok,
a kertben verszékeny virágok,
az udvaron porlútták fák.

Es festetlen felhők az égen
és fulladozó szellők a réten
s a kapuk alatt vén kofák.

(Egy vers, amit a porvárosban írtam)

Porváros: így hívta Babits a századelő Szegedjét. Emelté utinaplójában festi meg képét: „Most a Tisza-parton állok, mögöttem a porváros és jobbra a parton egy fényes épület, mi volna más a porvárosban? Kórház. De a por néhol csillog és a porváros néha szép. Csillog a por az erős szélben és csillog a por a fák tetején. A lemenő nap aranyá fests a port, és a kis, féltelen vizet a könnyed-ivű hatalmas hid alatt. A parti sétátéren tolong a tömeg; tétlen asszonyok és bűvészek diákok. Meleg van. A porvárosban nincs tavasz, hanem mindjárt nyár van: poros fülledés és nyitott ablakokból zongoraszó. Itt minden tág; széles, egyenes utcák; s itt minden magyar és igenis durva magyar szavak hangosan járnak az utcákon. A buckák közt vagyunk s ki hajtv a tanyákhoz, bokáig süllyedsz a homokba, mintha puha bárony szőnyegen járnál. Itt az emberek szemében a homoki bor tompa fényét látom. Ez bizony nem a legelőnyösebb Szeged-szemlélet. A buckák ismételt emlegetését még tán hajlandók lennének Ady ugarával párhuzamosítani, ha nem tudnák, hogy Babitsnak ez a megvetése nem az Adyval rokon radikalizmusból, hanem sokkal inkább a finnyás esztéta arisztokratizmusából fakad. Am jó véleményem volt a külön költő a Széchenyi térről: »De ha kilépsz a porváros legszebb terére — folytatta iménti írását —, megbékülsz. Ott magas paloták, ott új szobrok vannak fák között, ott gesztenyesorok a gyönyörű négyzetben. Ott zene és elegáns asszonyok, dallamos mozgások; s villanyos reflektor fénye játszik a fekete lombokon. Ott előtted a kettős városháza, sóhajok hídjával és egy kis karesz toronnyal. Hányszor néztem ezt a tornyoskát a gyönyörű ég hátterében: az ég itt indigószínű és a tornyoskát este égő szeme van s kacéran hordja cifrázott erkélyét, mint csipkét a kecses táncosnő. S hányszor képzeltem, hogy a kecses torony a felhők előtt nesztelen táncot jár!»

Babits barokkos, sőt rokokós városképe mellé illik Kosztolányi játékos ríme Szegedről az Esti Kornél riméből:

Mikor látom fakó agad?
A holdat a fűzest megéget?
Addig szívem be nem heged.
Szeged.

Thury Zoltán, Bródy Sándor, Krúdy Gyula — ők is megfordultak itt, ők is tettek néhány mondatnyi valamit a városról. De Somlyó Zoltán, aki ugyancsak újságíróskodott itt 1909-ben, önéletrajzi versében külön fejezetet szentelt Szegednek:

A könyök utca fogadta magába,
mely szűk volt, mint egy kisgyerekotópán.
Egy füres telek bűmült ablakába,
vigasztalanul, szürken, ostobán.
De izgatott volt s új a perspektíva
s mindig az kell, mi új és izgatott.
(Nyitott könyv)

Somlyó együtt lakott Szegeden Nyárai Antallal, a neves színésszel. Háziasszonyuk tartotta a folyton veszekedő, folyton kibékülő szeszélyes, bohém művészeket össze, »a jó Simon Rozál«, aki »tipegve főzött vacsorákat: mákos-metéltet, csirkepaprikást«.

Itt már a költő úgy élt, mint egy polgár:
aludt, ebédel, szórakozott, mint egy polgár.
Esenként eljárogatott a »Kass«-ba,
hol megírt nem egy ünnepi chorált.
Nevét a lányok akkor már susogták,
kapott már néhány ritkos levelet.
Így született meg első verseskönyve.

Kosztolányi és Karinthy figyelt föl a szegedi redakcióban nyomorgó poetára:

Nem ismerték ők a vidéki költőt,
ki messzi járt, tiszai partokon.
Csak a rimék dróttalan táviróján
beszéltek véle égi hangokon.

S egy váratlan gyomorvérzés után kórházba került, majd gyógyulása után

Kis verseskönyvét hóna alá csapta
s — agyó: polgári élet! és Szeged!...
Es — isten tudja, most már hányadikszor —
újra próbált egy szebb, új életet.

Somlyó Zoltán is az »átutazók« közül való volt, neki is csak egyik állomása volt a város. Ady számára meg éppen csak kirándulások színhelye, hiszen Váradról is, Pestről is csak órákra, ritkán napokra szakadt ide. Irni azonban elég gyakran írt Szegedről. 1905-ben ő is »magyar Moszkvának« nevezi az alföldi metropoliszt, szembe állítva az idegen, gyökértelen fővárossal, úgy, mint az oroszok Szentpétervárral. Emlegeti Szegedet 1913-ban is, amikor a szegedi ügyesség pörbe akarta fogni Rohanunk a forradalomban! című verséért, s persze akkor is, amikor utoljára, 1917-ben, Tömörkény emlékének adózva itt járt.

Móricz Zsigmondnak szegedi vonatkozású írásából — akár Jókaiéból — megintcsak külön kis kötet telnek ki. Kezdetén 1913-ban írt szegedi riportjaival, amelyekben a szegedi dudásról, a szegedi papucsról, a szegedi emberrel adott villanási, de nagyon éles képet, folytathatnánk 1930-ban, a gazdasági válság idején írott Mai napok című beszámolójával, a paprikatermelésről írt cikkeivel, a Bálint Sándorhoz címzett leveleivel, s ragyogó humorú, az alsóvárosi parasztasszony pszichéjét minden ízében sugárzó elbeszéléseivel, amely 1941-ben A szegedi kufa címmel jelent meg. S persze, egész fejezeteket lehetne beiktatni a Rózsa Sándor-ból, mint például a havibúcsú mesteri tollú leírását, Kossuth és Rózsa Sándor találkozását a szegedi városházán s még több mást. Ezek helyett itt most csak azt a nyilatkozatot idézem, amelyet 1923 augusztusában, egy nagy országjáró körútja során Váráshelyről Szegedre érkezve mondott Vár Györgynek, a kitűnő újságírónak, a Délmagyarországi munkatársának. »Debrecenten otthon vagyok, Váráshelyen nagyon jól érzem magam, de azt nem értem, hogy miért nem lakom Szegeden?«

(Folytatjuk)

Rádióműsor

Szerda

KOSSUTH-RÁDIO

4,36 Rakóczi induló. 4,36 Hírek. 4,35-7,59 Vidáman, frissen. Közben: 5,00 Faluradio. 5,30 Hírek. 6,20 Orvosi tanácsok. 6,40 Hirdetőszo. 6,59 Időjelzés. 7,00 Hírek. 7,10 Új könyvek. 7,30 Musornaptár. 7,59 Időjelzés. 8,00 Musornaptár. 8,08 Technikai szünet. 8,10 Verbunkosok. 9,00 Fény a sikátor felett. Regényismertetés. 9,30 Mignon. Részletek. 10,00 Hírek. 10,10 Utóóró. 10,30 Elhangzott műsorainkból. 11,50 Napirend. 12,00 Deli harangszó. 12,15 Táncczene. 13,00 Oláh Gábor két elbeszélése. 13,20 Szovjet fúvószenekar. 13,45 Valaszolunk hallgatóinknak. 14,00 Zenei kar muzsikája. 15,00 Hírek. Közlemények. 15,00 Időjelzés. 15,10 A két csésze. Rádiójáték. 15,45 Magyar nóták. 16,30 Lányok, asszonyok. 16,35 Spirituálék. 16,55 Műsorismertetés. 17,00 Hírek. 17,15 A Les Diáns énekesgyűjtés műsora. 17,25 Világtörténelem — rendkívüli kiadás. 17,55 A cigánybarát. Részletek. 18,40 Munka. 19,00 Táncczene. 19,40 Budapesti Zenei Hetek. 19,41. A szünetben: 20,20-20,40 Esti krónika. 22,00 Hírek. 22,20 Utóóró-versegyedmenyek. 22,25 Táncczene. 23,20 Poldév legenda. Elbeszélés. 23,40 Lányműsor. Lucia. Részletek. Közben: 24,00-0,10 Hírek. 0,30 Himnusz.

PETŐFI-RÁDIO

5,00 Reggeli zene. 6,30 Műsornaptár. 6,50 Torna. 6,50-6,10 Hírek. 14,00 Időjelzés — és vizualizálás. 14,15 Állatkertben... 14,40 Orosz nyelvlecke az általános iskolásoknak. 15,00 Operatréte. 15,00 Hírek. 16,05 Elvezett illuziók. Rádiójáték. 17,15 Hangverseny a stúdióban. 18,00 Hírek. 18,05 Rádió szabadegyetem. 18,30 Vers és dal. 18,30-37 Népi zene. 19,00 Hírek. 19,05 Faluradio. 19,25 Őszi madrigálok. 19,40 Sportrádó. 19,55 Jó éjszaka! gyerekek! 20,00 Zenei divatszalon. 20,50 Orvosi tanácsok. 21,00 Hírek. 21,31 Táncczene. 22,20 Kaffka Margit verseiből. 22,25 A Nemzetközi Liszt-Bartók Zongoraversenyéről jelentjük. 23,00 Hírek. 23,15 Műsorzárás.

Televízióműsor

13,30 TV Világhíradó. 18,45 Tanuljunk oroszul! 19,00 Népi himnusz és szóttes. 19,30 Vidám vendégek. 22,30 Hírek és a TV Világhíradó ismétlése.

Színház és közönségszervezés

Már benne vagyunk az új színházi évadban Szegeden is, a színházi berendezés munkája még nem fejeződött be. Az érdeklődés a színház új műsorterve iránt változatlanul tart még, s ezt az üzemi közönségszervezőknek, s magának a színháznak is ki kell használnia. A közönségszervezők azonban lelkiismeretes munkájuk mellett nem mindenütt tettek meg mindent annak érdekében, hogy az új műsorterv minden bérletet váltani kívánó előtt ismert legyen. Bizonyára ennek tulajdonítható, hogy egyes üzemekben a tavalyinál kevesebben váltottak bérletet. A Szegedi Textilművek esetében ezt ugyan lehet magyarázni, hogy a dolgozók több műszakban dolgoznak, s ilyenformán nem tudják kiszámítani, hogy aznap este éppen szabadok lesznek-e, amikor bérletük érvényes az előadásra.

Egy másik vélemény szerint általában a fiatalok nem szívesen kötnek le maguknak előre fix programot,

s ezért inkább csak alkalmi színházi látogatásokra válnak színházjegyre. Másrészt viszont a fiataloknak vidékről jár be dolgozni Szegedre. Meglehetősen kevés a színházberlet-szám már 90-en váltottak maguknak színházberletet. A Szegedi Jutáruházaiban tíz olyan új bérlettulajdonos van, aki eddig még soha nem váltott bérletet egyetlen idényre sem. A viszonylag kis üzem, a Szegedi Eszetgyár dolgozói közül 67-en váltottak az új évadra színházberletet. Érdeklődés tehát van a Szegedi Nemzeti Színház-műsorterve iránt, csak ezt az érdeklődést meg kell találniuk a közönségszervezőknek, illetve az érdeklődést fel kell keltetniük a színház produkciói iránt.

Ugy tudjuk, hogy a Szegedi Vasöntőben nincsen egyetlen színházi bérlet sem, hacsak azóta nem, amióta a színház szervező irodája ismét megkezdte a munkát, hogy a dolgozók több műszakban dolgoznak, s ilyenformán nem tudják kiszámítani, hogy aznap este éppen szabadok lesznek-e, amikor bérletük érvényes az előadásra.

Amelyik üzemben törődnek a színházberlettel,

ott az eredmények is szembeötlőek. Mint például a Szegedi Kenderfonógyárban, ahol tavaly mindössze 45 színházberlet volt, most viszont már 90-en váltottak maguknak színházberletet. A Szegedi Jutáruházaiban tíz olyan új bérlettulajdonos van, aki eddig még soha nem váltott bérletet egyetlen idényre sem. A viszonylag kis üzem, a Szegedi Eszetgyár dolgozói közül 67-en váltottak az új évadra színházberletet. Érdeklődés tehát van a Szegedi Nemzeti Színház-műsorterve iránt, csak ezt az érdeklődést meg kell találniuk a közönségszervezőknek, illetve az érdeklődést fel kell keltetniük a színház produkciói iránt.

A tanulóifjúság körében is találkozik a színház iránti érdeklődés szép jeleivel. Az iparitanuló-iskola diákjai tavaly nemigen váltottak színházberletet, most viszont már 53 ifjúmunkás sietett színházberletet váltani, hogy a lehető legjobb helyhez jusson. A Felsőfokú Tanítóképző Intézet diákjai és tanárai körében 77 bérletet színláthatunk, s várható, hogy ez a szám még tovább emelkedik.

Az a szegedi közönség, amely évről évre oly lelkesen látogatja a szabadtéri játékok produkcióit, közszínházát is pártolja szorgalmas látogatásával. S a viszonylag új közönség, a termelőszövetkezetek tagságának körében az eddigig jobb szervező munkára van szükség, hogy közülük minél többen juthassanak el a színház előadásaira. A példák egész sorával lehetne bizonyítani, hogy ez az új közönség milyen lelkesedéssel jutalmazott már nem egy színházi előadást akár Szegeden, akár pedig az úgynevezett tájelőadásokon.

A jobb szervező munka érdekében azonban nem ártana, ha a bérletkötés időszakát a Szegedi Nemzeti Színház a jövőben meghosszabbítaná. Talán kevés az az időszak, amely ezidig rendelkezésre állt, s a közönségszervezők nem jutottak el időben minden egyes emberhez, aki érdeklődik a színház előadásai iránt.

Az új bérletkötések lezártaig nem sok idő áll már rendelkezésre, ezt azonban körültekintően és lelkiismeretesen ki kell használni, mint ahogy ezt számos üzem közönségszervezőjének példája mutatja: személyes felhívást érez a színház új műsortervének sikereért.

Szovjet zeneszerzők új művei a XXII. kongresszus tiszteletére

A Szovjetunió Kommunista Pártja 22. kongresszusa előtt három szovjet operaház — a moszkvai, a leningrádi és a kijevi — mutatja be Dzerzsinszkij Emberei sors című dalművét. Vasárnap nagy sikerrel adták elő Leningrádban Sosztakovics 12. szimfóniáját, amelyet a világhírű zeneszerző Lenin emlékének szentelt.

O. Csisko komponista Irkutszki történet címmel írt operát. Előadja Szolovjov—

Szedoj »A Rosszija hajó révbe ér« című táncjátékát, amely a világ ifjúságának baráti kapcsolatait mutatja be. V. Citovics Sötétség című balettje is mai témát dolgoz fel.

Több zeneszerző oratóriumot, kantátát írt a kongresszus tiszteletére. Bogdanov—Berezonszkij például Majakovszkij több versét zenésítette meg.

Vasbeton a gépgyártásban

A moszkvai Betonkutató Intézet mérnökei kidolgozták a vasbeton nehézipari felhasználásának módszerét. A világon nekik sikerült először felhasználni a vasbetont egész sor gépkonstruációban. Most vasbeton sajtológépet terveznek. Az új gép nyomóereje 1000 megrakott vagon súlyával egyenlő. A kísérletek azt mutatták, hogy vasbeton felhasználásával még ennél is nagyobb teljesítményű sajtológépek készíthetők.

Madárelőadás a Tisza mentén

Szokatlanul nagy az őszi madármozgalom a Tisza alsó szakaszán. A máskor aránylag kevés vízimadár járta folyómeder most néhol a madarak ezreinek ad szállítás.

Mi lehet az oka ennek a jelenségnek? A hosszantartó szárazság, az őszi nyúlókánikula kiszáradt Alföldünk tócsogóit, apró tavait. Kiszorultak onnan a vízimadarak. A Tisza évek óta nem tapasztalt mértékben alacsony víz állással. A lehűdött víz alól széles homok- és agyagpadok kerültek felszínre, amelyek millió és millió alsóbbrendű állati életet (vízi rovarok, állatok stb.) rejtenek. Kitűnő táplálék ez a madarak számára.

Nem csoda, hogy a dús terített asztalhoz nagy számú vendég gyűlekezik. Javában tart a nagy őszi madár-vándorlás. Az

északi- és keleti- tenger, a tundrák lakói utaznak most téli szállásukra a Földközi-tenger vidékére. Vonulás közben egy részük a Tisza vonalát követi és ezek alkalmas helyen, ahol elegendő a táplálék, megpihennek, elidőznek néhány napig.

Az ilyen madármegszállók helyek — mint a Szegedi-től nem messze fekvő nagyfai kanyarban található is — ritka, érdekes látványt nyújtanak. A kilométernyi hosszan elterülő nedves agyagpadon mintegy 1500—2000 madár sürgő-forog, szedegeti táplálékát. Lármájuk több száz méter távolságból hallható.

Legnagyobb hangja a danka srágyok vannak. A szép fehér ruhájú, piros csőrű madarak csúnya rikácsolása szinte kábító. A közeli keveredett bicsek jellegzetes jaggató hangjukkal látva gyakran kelnek fel és mint nagy fekete-fehér lepkek repülnek egyik partról a másikra. Többféle cankó (sneff) nyüzsgő a sokadalomban. A pacstiranagságú billegő cankótól a rigó nagyságú pajzsoscankóig (a vadászok kedvelt csapatsneffe) különböző gázlómadarak figyelhetők meg. A szürke cankó falkájából ki-ki villan egy-egy élénk piros folt, elárulván a közeli keveredett pirosalábú cankókat.

A szemlélőnek az a benyomása, hogy hatalmas állatkert madárosztályát vizsgálja — mindaddig, amíg közelebb nem megy hozzájuk. Ekkor ugyanis ijedten szárnyra kap az egész tömeg és eltűnik az állatkert. Helyükön az agyagban csak a sok ezer lábnyom marad vissza.

Dr. Marián Miklós

SAKK

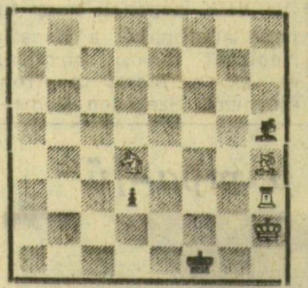
Vasárnap kezdődik meg a megyei csapatbajnokság, amelyen nyolc csapat vesz részt. A bajnoki cím védője a Szentesi Spartacus, s ezúttal is a fiatal erőkből álló szentesieknek van a legnagyobb esélyük a győzelemre.

Vasárnap az SZVSE Miskolcon játszott a Maróczy csapatverseny első fordulóján. A szegedi csapat 9½:2½ arányú győzelmet aratott.

A bledi versenyen, a világ legjobbjainak küzdelmében nemcsak az első helyezés, hanem az 50 százalékon felüli eredmény is sikernek számít a játékosok legtöbbjénél. Ez az oka annak, hogy sok a döntetlen végződésű játszma, a versenyzők gyakran kikerülnek minden kockázatot. Akad azonban természetesen sok szép támadás és kombináció is. Ezek közül bemutatjuk Petroszjánnak remek vezérallozatos játszmáját:

Világos: Petroszján.
Sötét: Pachman.
1. Hf3, c5, 2. g3, Hc6, 3.

Fg2, g6, 4. 0-0. Fg7, 5. d3, e6, 6. e4. Hge7, 7. Be1. 0-0. 8. e5, d6, 9. exd. Vxd6, 10. Hbd2. Vc7, 11. Hb3, Hd4, 12. Ff4, Vb6, 13. He5, Hxb3, 14. Hc4, Vb5, 15. axb. a5, 16. Fd6, Ff6, 17. Vf3, Kg7, 18. Be4, Bd8, 19. Vxf6+!! Kxf6, 20. Fe5+!, Kg5, 21. Fg7!! sötét feladta.

Világos: Kh2, Bh3, Fh4, Hd4 (4).
Sötét: Kf1, Fh5, gyalog: d3 (3).

Világos indul, s a harmadik lépésben mattot ad! (Breuer feladványa.)

A múlt heti feladvány megoldása: 1. Ff2, Kd5, 2. Vd4 matt!

A MÁV szegedi pályafenntartási főnökség közli, hogy az algói Tisza-híd építésének befejező munkálatai miatt 1961. október 5-én 10 órától 13 óráig

a közúti forgalom szünetel

314

BEMUTATÓ:

Kevés a férfi

vígjáték 3 felvonásban.

Oktober 5-én a Kamaraszínházban. Bérlelőknek 15%-os kedvezmény. A kedvezményes bérletszelvények átvételre a színház szervezési irodájában, Kárász utca 15 szám. Telefon 33-65. 65 495